

การศึกษาความขัดแย้งด้านกายภาพและการบริหารจัดการพื้นที่
ระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษาศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ
A Study of Physical and Management Conflicts Between Government Areas and
Public Spaces Based on a Spatial and Management Framework
A Case Study of the Government Complex in Samut Prakan Province

พชรมน พรมดวงศรี¹ และ สุวดี ทองสุกปลั่ง หารษาสุขสิน²

Pacharamon Promduangsri¹

and Suwadee Thongsukplang Hansasooksin²

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน พื้นที่ศูนย์ราชการไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงพื้นที่ปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทเพิ่มขึ้นในฐานะพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความทับซ้อนในการใช้งานระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะในบริบทเมืองที่ศูนย์ราชการตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชนและระบบคมนาคม อย่างไรก็ตาม การจัดการพื้นที่ที่ขาดความชัดเจนทั้งในด้านกายภาพและการบริหารจัดการ อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในการใช้พื้นที่และลดประสิทธิภาพของพื้นที่โดยรวม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่รัฐภายในศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ 2) วิเคราะห์ปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่ระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ และ 3) เสนอแนวทางการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสมต่อบริบทดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การสำรวจภาคสนาม การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 คน แบ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกพื้นที่ออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) พื้นที่ราชการ และ 2) พื้นที่สาธารณะ ความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึง รูปแบบการควบคุมพื้นที่ และการจัดการพื้นที่ร่วมกัน โดยปัญหาหลักที่ทั้งสองกลุ่มรับรู้ร่วมกัน ได้แก่ ความไม่ปลอดภัย การขาดพื้นที่ร่มเงาและที่นั่งพักผ่อน และความไม่ชัดเจนด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่รัฐรับรู้ปัญหาในบางประเด็นสูงกว่าประชาชนทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่ที่สามารถรองรับทั้งบทบาทพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ หากมีการจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบและบูรณาการ โดยเฉพาะการกำหนดขอบเขตพื้นที่ การจัดการช่วงเวลาใช้งาน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศูนย์ราชการในบริบทเมืองอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้

คำสำคัญ: ศูนย์ราชการจังหวัด พื้นที่สาธารณะ

^{1,2} คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University; bogiephy@gmail.com¹, tsuwadee@hotmail.com²

ABSTRACT

At present, government complexes no longer function solely as workplaces for public agencies but have increasingly taken on the role of public spaces where citizens engage in various activities. This transformation has led to overlapping uses between administrative areas and public spaces. However, unclear spatial organization and management mechanisms may result in conflicts of use and reduce overall spatial efficiency. Therefore, examining such conflicts is essential for developing appropriate management approaches that accommodate both government officers and the general public.

The objectives of this study are: 1) to examine the spatial use behavior of government officers and the general public within the Samut Prakan Provincial Government Complex; 2) to analyze problems and inconsistencies arising from the shared use of administrative and public spaces; and 3) to propose appropriate public space management strategies for the study area.

A mixed-methods approach was employed, including field surveys, behavioral observations, in-depth interviews, and questionnaire surveys administered to 240 respondents. The data were analyzed using descriptive statistics and one-way analysis of variance (ANOVA).

The findings reveal that spatial conflicts are closely associated with levels of accessibility and degrees of spatial control between two main spatial categories: (1) administrative areas and (2) public spaces. Key issues commonly perceived by both user groups include safety concerns, a lack of shaded and resting areas, and unclear management structures. Government officers reported significantly higher levels of perceived conflict than the general public in certain aspects.

The study also indicates that the Samut Prakan Provincial Government Complex has strong potential to function as a hybrid space accommodating both administrative and public roles, provided that spatial management is conducted in an integrated and systematic manner. Key recommendations include clear spatial zoning, time-based access management, and enhanced public participation. These findings can serve as a reference for managing government complexes in other urban contexts with similar characteristics.

Keywords: Government Complex, Public Space

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่สาธารณะ (Public Space) เป็นพื้นที่ที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ทั้งในแง่กายภาพและสังคม เช่น ทางเท้า ถนน สวนสาธารณะ หรือพื้นที่กิจกรรมชุมชน ซึ่งมีบทบาทต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและประโยชน์ส่วนรวม ในบริบทของจังหวัดสมุทรปราการ พื้นที่สาธารณะสำคัญได้ถูกพัฒนาภายในพื้นที่ของศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นศูนย์รวมหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง เช่น ศาลากลางจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง และหน่วยงานราชการอื่น ๆ รวมถึงพื้นที่ลานอเนกประสงค์และเขื่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถูกปรับปรุงให้เป็นพื้นที่นันทนาการและพื้นที่จัดกิจกรรมสาธารณะของจังหวัด

อย่างไรก็ตาม การที่พื้นที่ราชการทำหน้าที่ทั้ง “พื้นที่ทำงานของรัฐ” และ “พื้นที่สาธารณะสำหรับประชาชนทั่วไป” นำไปสู่ความทับซ้อนทางการใช้งาน ประชาชนหลากหลายกลุ่มกว่า 500–1,000 คนต่อวัน เข้ามาใช้พื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ส่งผลให้เกิดความกังวลด้านความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว และการกีดกันทางสังคมในบางกรณี อีกทั้งโครงสร้างกายภาพและระบบการบริหารจัดการยังไม่รองรับบทบาทพื้นที่สองลักษณะ ทำให้เกิดปัญหาทรัพย์สินสูญหาย ความไม่ชัดเจนของขอบเขตการใช้พื้นที่ และความขัดแย้งระหว่างกิจกรรมราชการและกิจกรรมสาธารณะ

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่าพื้นที่สาธารณะภายในพื้นที่ราชการยังขาดระบบบริหารจัดการที่เหมาะสม จำเป็นต้องมีการศึกษารูปแบบการจัดการพื้นที่สาธารณะที่ตอบสนองทั้งความต้องการของประชาชนและความปลอดภัยของหน่วยงานรัฐอย่างสมดุล ซึ่งเป็นเหตุผลที่นำไปสู่การศึกษาฉบับนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐผู้มาใช้บริการพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ราชการ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความไม่สอดคล้องในการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ราชการ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ

นิยามศัพท์

1. พื้นที่สาธารณะ (Public Space) เป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทุก ๆ คน สามารถเข้าถึงได้หรือแบ่งปันร่วมกันกับสมาชิกทุก ๆ คนในชุมชน และถูกจัดเตรียมด้วยภาครัฐเพื่อประชาชน เป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ในเชิงกายภาพ สามารถมองเห็นได้จากทุกคนและมีการเข้าถึงได้มากกว่าพื้นที่ส่วนตัว เช่น ทางเท้า ถนน สวนสาธารณะ ลานเมือง ลานชุมชน เป็นต้น พื้นที่สาธารณะจึงเป็นอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การสร้างความรู้สึกเป็นส่วนรวม (sense of public) และผลประโยชน์ของส่วนรวม เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ รูปธรรมของพื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ทางกายภาพที่กำหนดขอบเขตได้แน่นอน เช่น ร้านกาแฟ ลานประชาชน จัตุรัสกลางเมือง สวนสาธารณะ โรงละคร พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนพื้นที่นามธรรม เช่น สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มทางสังคม หรือพื้นที่ทางวัฒนธรรม เป็นต้น (จุลศักดิ์, โฆษิตพิพัฒน์, 2561)
2. ศูนย์ราชการระดับจังหวัด หมายถึง ศูนย์บริหารงานของส่วนราชการในจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีลักษณะงานหลักเป็นงานบริหารโดยมีอาคารศาลากลางจังหวัดและอาคารที่ทำการศาลากลางจังหวัดเป็นอาคารหลักและมีอาคารที่ทำการในลักษณะของสำนักงานของส่วนราชการต่างรวมกลุ่มอยู่ในบริเวณเดียวกัน ซึ่งในแต่ละจังหวัดควรมีศูนย์ราชการหลักเพียงแห่งเดียว แต่ถ้ามีความจำเป็นก็อาจจัดให้มีศูนย์ราชการมากกว่าหนึ่งแห่งได้ โดยมีการประกาศจัดตั้งให้เป็นศูนย์ราชการรอง ทั้งนี้ ไม่รวมหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหน่วยงานระดับอำเภอและหน่วยงานท้องถิ่น เว้นแต่จะมีพื้นที่เพียงพอและเหมาะสมที่จะให้อยู่ในบริเวณเดียวกันได้ (กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2540, น. 1-15)

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตพื้นที่ศึกษาคือ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มาใช้บริการพื้นที่สาธารณะและเจ้าหน้าที่รัฐ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปเป็นแนวคิดของงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งกล่าวถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ ในสองประเด็นหลัก ได้แก่

1. ความขัดแย้งทางด้านกายภาพ (Physical Aspect) ได้สรุปแนวคิดจาก Ali Madanipour, 2010 อ้างถึงใน อติศักดิ์ กันทะเมืองลี, 2562

1.1 ขนาดและรูปทรง (Size & Shape) ขนาดและรูปทรงของพื้นที่อาจไม่เหมาะสมกับการใช้งานที่หลากหลาย ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้น ๆ

1.2 การเข้าถึง (Accessibility) ปัญหาการเข้าถึงพื้นที่อาจทำให้บางกลุ่มผู้ใช้งานไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก เช่น ผู้พิการหรือผู้สูงอายุ

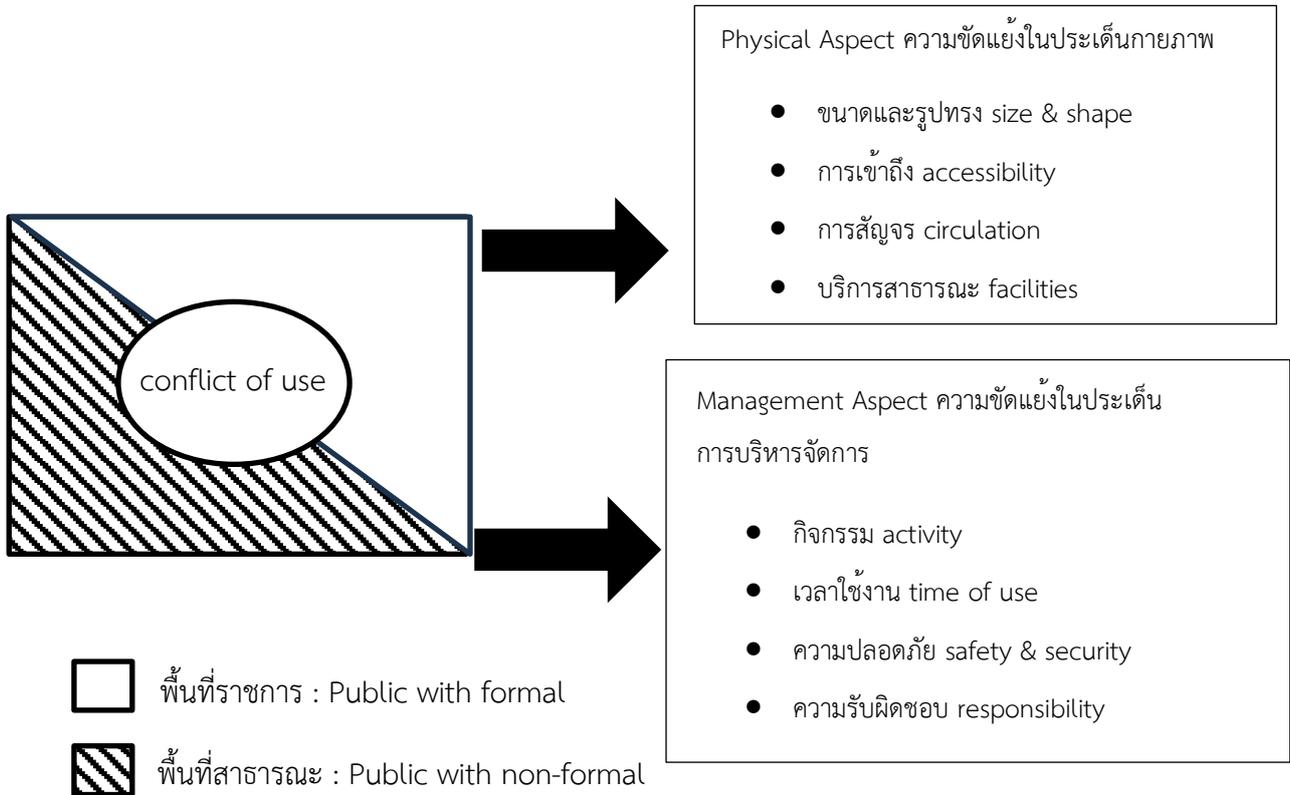
1.3 การสัญจร (circulation) การออกแบบทางเดินหรือการเคลื่อนย้ายในพื้นที่อาจไม่รองรับการไหลของผู้คนอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความแออัด

1.4 บริการสาธารณะ (Facilities) บริการสาธารณะต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอหรือไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน เช่น ห้องน้ำ บ้ายชี้ทาง ที่นั่งพักผ่อน เป็นต้น

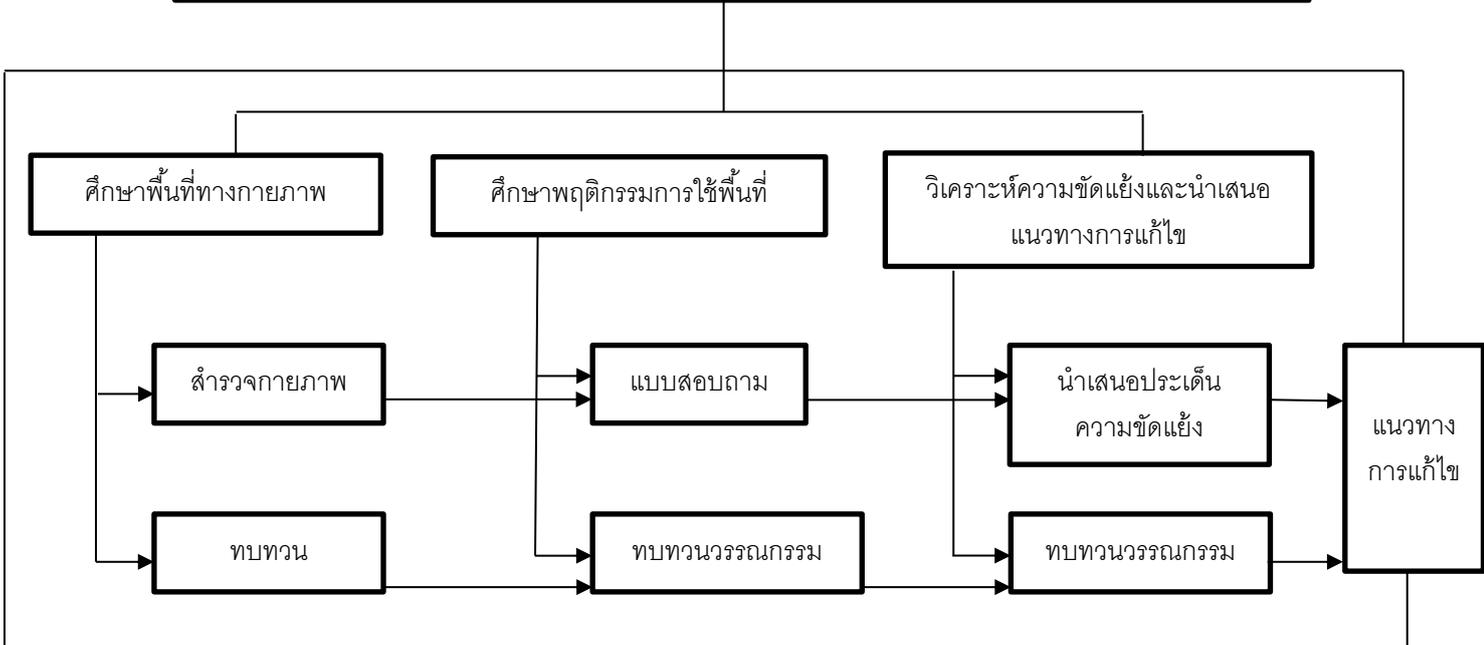
2. ความขัดแย้งทางการบริหารจัดการ (Management Aspect) ได้สรุปแนวคิดจาก Carmona et al. (2008) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Public Concepts of Urban Public Space (2016)

2.1 การบริหารจัดการพื้นที่อาจขาดความสอดคล้องระหว่างการใช้งานของพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้พื้นที่ไม่เต็มที่ หรือไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างเหมาะสม การจัดสรรพื้นที่ให้ทั้งสองฝ่ายใช้งานอาจขัดแย้งกัน เช่น พื้นที่ที่ควรจะเป็นพื้นที่สาธารณะ กลับถูกจำกัดการใช้งานจากกิจกรรมของราชการ หรือพื้นที่ที่ควรเป็นส่วนตัวกลับถูกรุกล้ำจากประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งอาจขัดแย้งกันในประเด็น กิจกรรม (Activity) เวลาใช้งาน (Time of Use) ความปลอดภัย (Safety & Security) และความรับผิดชอบ (Responsibility) การวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาถึงความไม่สอดคล้องในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าวและหาทางออกเพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและหน่วยงานราชการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ปัญหาความไม่สอดคล้องในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ ระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ มีแนวทางจัดการหรือแก้ไขได้หรือไม่ อย่างไร

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ของงานวิจัยเรื่อง การศึกษาความขัดแย้งด้านกายภาพและการบริหารจัดการพื้นที่ระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษาศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ มีกรอบแนวคิดการวิจัยที่ตั้งอยู่บนฐานแนวคิดด้านการจัดการพื้นที่สาธารณะ โดยมุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ระบบการบริหารจัดการ และความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐและประชาชนทั่วไป

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดการจัดการพื้นที่สาธารณะของ Carmona, de Magalhães และ Hammond (2008) เป็นฐานเชิงทฤษฎีหลัก ซึ่งอธิบายว่าคุณภาพและประสิทธิภาพของพื้นที่สาธารณะไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรอบแบบทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาควบคู่กับมิติด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ กิจกรรม การควบคุมการเข้าถึง ความปลอดภัย และความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังใช้แนวคิดสนับสนุนจาก Madanipour (2010) เกี่ยวกับพื้นที่กึ่งสาธารณะ (semi-public space) และแนวคิดด้านคุณภาพพื้นที่สาธารณะของ Project for Public Spaces (PPS) และ Gehl (1987) เพื่ออธิบายพฤติกรรมการใช้พื้นที่และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพื้นที่ในบริบทเมือง

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว สามารถจำแนกตัวแปรหลักของการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ โดยปัจจัยด้านกายภาพ (Physical Aspect) ประกอบด้วย ขนาดและรูปร่างของพื้นที่ การเข้าถึงพื้นที่ การสัญจรภายในพื้นที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ ขณะที่ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect) ประกอบด้วย ลักษณะกิจกรรมและช่วงเวลาใช้งานพื้นที่ ระบบความปลอดภัย และความชัดเจนของความรับผิดชอบในการดูแลพื้นที่ ปัจจัยทั้งสองด้านส่งผลต่อการเกิดความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ (Conflict of Use) ซึ่งปรากฏในรูปของการใช้พื้นที่ทับซ้อน การบุกรุกพื้นที่ราชการ การจำกัดการเข้าถึงของผู้ใช้บางกลุ่ม และความกังวลด้านความปลอดภัย ทั้งนี้ ความขัดแย้งดังกล่าวถือเป็นตัวแปรกลางที่สะท้อนความไม่สอดคล้องระหว่างบทบาทของพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ และเป็นฐานสำคัญในการนำไปสู่การวิเคราะห์แนวทางการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสม

ผลลัพธ์สุดท้ายของกรอบแนวคิดการวิจัยคือ แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงกายภาพและเชิงการบริหารจัดการ (Spatial and Management Guidelines) ซึ่งมุ่งเสนอหลักการจัดสรรพื้นที่ การกำหนดช่วงเวลาใช้งาน การจัดการความปลอดภัย และการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พื้นที่ศูนย์ราชการสามารถรองรับการใช้งานร่วมกันของภาครัฐและประชาชนได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

งานวิจัยฉบับนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยจำแนกบทบาทของวิธีการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ พฤติกรรมการใช้พื้นที่ และรูปแบบความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะภายในบริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

การสำรวจภาคสนาม (Field Survey) เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ การจัดวางอาคาร เส้นทางสัญจร การเข้าถึงพื้นที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ รวมถึงขอบเขตการใช้งานระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ

การสังเกตพฤติกรรมการใช้พื้นที่ (Behavioral Observation) เพื่อศึกษารูปแบบการใช้พื้นที่
ช่วงเวลาใช้งาน กิจกรรมที่เกิดขึ้น และการใช้พื้นที่ทับซ้อนระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป โดยการ
สังเกตในช่วงเวลาราชการและนอกเวลาราชการ รวมถึงวันธรรมดาและวันหยุด

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา ความขัดแย้ง
และมุมมองด้านการบริหารจัดการพื้นที่ จากเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลพื้นที่ศูนย์ราชการ

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม การสังเกต
พฤติกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
และการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย
ได้แก่ ด้านกายภาพ (Physical Aspect) และด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect)
เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ (Conflict of Use)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
ระดับความคิดเห็นและเปรียบเทียบการรับรู้ปัญหาในการใช้พื้นที่ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป
โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ราชการ และการจัดการพื้นที่สาธารณะ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ (1)
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ข้อมูลพฤติกรรมการใช้พื้นที่ (3) ระดับความคิดเห็นต่อปัญหาและ
แนวทางการจัดการพื้นที่ ทั้งนี้โดยแบบสอบถามส่วนที่ 3 ใช้มาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5
ระดับ

ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (IOC)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยดำเนินการดังนี้

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความ
สอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และคำนวณค่าดัชนี
ความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC
ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มี
ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน จากนั้นคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
(Cronbach's Alpha Coefficient) ผ่านโปรแกรม spss โดยได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับยอมรับได้ (ต้อง
ค่ามากกว่า 0.7 ขึ้นไป) ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ข้อคำถาม	ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ	
	Cronbach's Alpha	จำนวนข้อคำถาม
ด้านประเด็นปัญหา	.925	6
ปัญหาด้านกายภาพ	.818	4
ปัญหาด้านบริหารจัดการ	.841	2
ปัญหาด้านพื้นที่ที่ทับซ้อน	.878	4
ข้อเสนอแนะการปรับปรุงพื้นที่	.723	5

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่าง

3. การสังเคราะห์ผลการวิจัย ผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณถูกนำมาสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพ การบริหารจัดการพื้นที่ และความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ จากนั้นจึงนำไปสู่การเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่ศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการในฐานะพื้นที่สาธารณะอย่างเป็นระบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

จำนวนเจ้าหน้าที่รัฐทั้งหมดภายในบริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ และจำนวนประชาชน ผู้ที่เข้ามาใช้บริการพื้นที่สาธารณะ จำนวนโดยเฉลี่ยประมาณ 500 คนต่อวัน ภายในบริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการศึกษาแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษา : บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน โดยคำนวณจากสูตรของ Cochran (Cochran, 1977 อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ใช้ในกรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน แต่ทราบว่ามีจำนวนมากและต้องการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร

ดังนั้น ถ้าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 90% จำแนกตามระดับความคลาดเคลื่อน +10% จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 98 ราย และด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลาและงบประมาณ ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 98 คน โดยจะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกร้อยละ 20 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการเก็บข้อมูล อาทิ การตอบคำถามไม่ครบทุกข้อ หรือการตอบที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบการถาม ดังนั้นจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยประมาณกลุ่มละ 120 คน ทั้งนี้ จะคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อสำรวจกลุ่มตัวอย่างจากข้าราชการและประชาชนทั่วไปผู้มาใช้บริการ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การออกแบบแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาใช้งานภายในพื้นที่เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ราชการ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ในส่วนนี้ผู้ที่ตอบแบบสอบถามจะกรอกข้อมูลส่วนตัวเพื่อใช้จำแนกลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล เช่น เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ เป็นต้น ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมของผู้มาใช้บริการ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ ของประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เข้ามาใช้งานที่มีต่อพื้นที่ เป็นการให้ค่าคะแนนความพึงพอใจพร้อมทั้งให้เหตุผลที่เกี่ยวกับคำถามนั้น ๆ โดยคำถามที่ใช้สอบถามความพึงพอใจนี้ได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีระหว่างพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ราชการ เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่ออภิปรายผลและมุ่งหาคำตอบของการวิจัยเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ราชการ 2) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม สำรวจพฤติกรรม และเก็บข้อมูลเชิงลึกโดยการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาใช้บริการพื้นที่สาธารณะ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ และ 3) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ได้เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ควบคู่ไปกับเกณฑ์การพิจารณาพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ราชการที่เหมาะสม เพื่อหาความสัมพันธ์ของความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่สาธารณะ ภายในพื้นที่ราชการ ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมกับประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่รัฐ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ

ผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสมุทรปราการ

สมุทรปราการ เป็นเมืองชายฝั่งที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณ ชื่อเมืองมีความหมายว่า กำแพงริมน้ำ โดยพื้นที่แถบนี้เคยเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของอาณาจักรในอดีต ทั้งสมัยขอม เมืองพระประแดง และกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมได้โปรดให้สร้างเมืองสมุทรปราการขึ้นใหม่และจัดพื้นที่บางส่วนเป็นเมืองการค้าของชาวฮอลันดา ช่วงกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์มีการบูรณะเมือง ปรับปรุงป้อมปราการ และจัดวางเมืองใหม่เพื่อป้องกันศัตรูจากชายฝั่ง ตลอดจนการพัฒนาทางรถไฟสายแรกสู่สมุทรปราการในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงการปรับโครงสร้างการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 6 และปี พ.ศ. 2475 ที่มีการยุบและรวมจังหวัดหลายครั้ง ก่อนจะมีพระราชบัญญัติจัดตั้ง จังหวัดสมุทรปราการ อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2489 พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ที่มีพัฒนาการด้านการปกครอง การคมนาคม และบทบาทเชิงยุทธศาสตร์มาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการจังหวัดในปัจจุบัน

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ

พื้นที่ทั้งหมดของศูนย์ราชการแบ่งการใช้งานออกเป็น 2 โซนหลัก ได้แก่

1. โชนพื้นที่ราชการ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางการ ใช้โดยเจ้าหน้าที่และผู้มาติดต่อราชการ เช่น อาคารศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการ ที่ว่าการอำเภอเมืองสมุทรปราการ อาคารเทศบาลนครสมุทรปราการ อาคารองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ อาคารศาลาประชาคม และอาคารบ้านพักข้าราชการ

2. โชนพื้นที่สาธารณะ เช่น เขื่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ลานกิจกรรม ลานจอดรถ เส้นทางสัญจร แม้บางส่วนจะมีข้อจำกัดตามช่วงเวลาเปิด - ปิด ได้แก่ วิหารพระพุทธชินราช สนามเด็กเล่นเทศบาลนครสมุทรปราการ ซึ่งประชาชนสามารถเข้าใช้ได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กติกา เวลาเปิด - ปิด หรือการควบคุมด้านความปลอดภัยบางส่วน

ลักษณะกายภาพโดยรวมสะท้อนการจัดวางอาคารแบบกระจายตัวบนพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่ มีลานคอนกรีต ทางสัญจร และลานจอดรถจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ศูนย์ราชการแห่งนี้ยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางของเมือง รองรับทั้งกิจกรรมราชการ กิจกรรมสาธารณะ และการสัญจรของประชาชนจำนวนมากในชีวิตประจำวัน

พฤติกรรมการใช้พื้นที่

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 240 คน แบ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ 120 คน และประชาชนทั่วไป 120 คน และใช้สถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ One-way ANOVA พบว่าพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป

ตาราง 2 พฤติกรรมการใช้พื้นที่

ความถี่ในการมาใช้บริการ บริเวณศูนย์ราชการฯ	เจ้าหน้าที่รัฐ		ประชาชนทั่วไป	
	ความถี่	ค่าร้อยละ	ความถี่	ค่าร้อยละ
ทุกวัน	120	100.0	32	26.7
สัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง	-	-	28	23.3
สัปดาห์ละครั้ง	-	-	-	-
เดือนละครั้ง	-	-	10	8.3
ไม่แน่นอน	-	-	50	41.7
รวม	120	100.0	120	100.0

ด้านความถี่การเข้ามาใช้บริการ โดยกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐมีความแน่นอนและสม่ำเสมอสูง เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่การทำงาน ในขณะที่ประชาชนทั่วไปมีรูปแบบการเข้าถึงบริการที่ไม่แน่นอนและกระจายตัวมากกว่า ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับความจำเป็นส่วนตัว เวลา และความสะดวกในการเดินทาง รวมถึงความต้องการใช้บริการเฉพาะกรณี

ตาราง 3 จุดประสงค์หลักในการมาใช้บริการ

จุดประสงค์หลัก ในการมาใช้บริการ	เจ้าหน้าที่รัฐ				ประชาชนทั่วไป			
	ความถี่		ค่าร้อยละ		ความถี่		ค่าร้อยละ	
	เลือก	ไม่เลือก	เลือก	ไม่เลือก	เลือก	ไม่เลือก	เลือก	ไม่เลือก
ติดต่อราชการ	-	120	-	100.0	75	45	62.5	37.5
พักผ่อน เติบโต	70	50	41.7	58.3	27	93	22.5	77.5
รับประทานอาหาร	118	2	98.3	1.7	19	101	15.8	84.2
ทำธุรกรรมอื่น ๆ	-	120	-	100.0	-	120	-	100
อื่น ๆ	-	120	-	100.0	28	92	76.7	76.7
รวม		120				120		

ด้านจุดประสงค์หลักในการมาใช้บริการ เจ้าหน้าที่รัฐมีแนวโน้มมาใช้บริการเพื่อกิจกรรมส่วนตัวและพักผ่อน เนื่องจากเข้าถึงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอและใกล้ชิดกับสถานที่ทำงาน ขณะที่ประชาชนทั่วไปใช้บริการเพื่อจุดประสงค์ด้านราชการเป็นหลัก

ตาราง 4 ความถี่ในการมาใช้บริการพื้นที่ลานกิจกรรมนอกประสงค์

ความถี่ในการมาใช้บริการ พื้นที่ลานกิจกรรมนอกประสงค์	เจ้าหน้าที่รัฐ		ประชาชนทั่วไป	
	ความถี่	ค่าร้อยละ	ความถี่	ค่าร้อยละ
ใช้บริการนานๆ ครั้ง (เดือนละ 1-2 ครั้ง)	30	25.0	26	21.7
ใช้บริการน้อยครั้ง (เดือนละ 3-4 ครั้ง)	22	18.3	21	17.5
ใช้บริการบางครั้ง (1-3 วันต่อสัปดาห์)	47	39.2	44	36.7
ใช้บริการเกือบทุกวัน (4-6 วันต่อสัปดาห์)	21	17.5	14	11.7
ใช้บริการทุกวันเป็นประจำ	-	-	15	12.5
รวม	120	100	120	100

ด้านความถี่ในการเข้าใช้บริการพื้นที่ลานกิจกรรมและลานนอกประสงค์ เจ้าหน้าที่รัฐมีแนวโน้มเข้าใช้บริการเป็นประจำสอดคล้องกับเวลาว่างในช่วงทำงาน ขณะที่ประชาชนทั่วไปเข้ามาใช้บริการตามความสะดวกเป็นครั้งคราว

ตาราง 5 ความถี่ในการมาใช้บริการพื้นที่สวนหย่อม พื้นที่สีเขียว

ความถี่ในการมาใช้บริการ พื้นที่สวนหย่อม พื้นที่สีเขียว	เจ้าหน้าที่รัฐ		ประชาชนทั่วไป	
	ความถี่	ค่าร้อยละ	ความถี่	ค่าร้อยละ
ใช้บริการนานๆ ครั้ง (เดือนละ 1-2 ครั้ง)	85	92.5	3	2.5
ใช้บริการน้อยครั้ง (เดือนละ 3 - 4 ครั้ง)	35	29.2	8	6.7
ใช้บริการบางครั้ง (1-3 วันต่อสัปดาห์)	-	-	42	35
ใช้บริการเกือบทุกวัน (4-6 วันต่อสัปดาห์)	-	-	26	21.7
ใช้บริการทุกวันเป็นประจำ	-	-	41	34.2
รวม	120	100.0	120	100.0

ความถี่ในการเข้าใช้บริการพื้นที่สวนหย่อม พื้นที่สีเขียว เจ้าหน้าที่รัฐมีการใช้พื้นที่สวนหย่อมค่อนข้างต่ำ แม้อยู่ในพื้นที่ศูนย์ราชการทุกวัน ขณะที่ประชาชนทั่วไปกลับใช้พื้นที่ดังกล่าวในระดับที่สูงกว่า

ตาราง 6 ความถี่ในการมาใช้บริการพื้นที่อาคารราชการ

ความถี่ในการมาใช้บริการ พื้นที่อาคารราชการ	เจ้าหน้าที่รัฐ		ประชาชนทั่วไป	
	ความถี่	ค่าร้อยละ	ความถี่	ค่าร้อยละ
ใช้บริการนานๆ ครั้ง (เดือนละ 1 - 2 ครั้ง)	-	-	-	-
ใช้บริการน้อยครั้ง (เดือนละ 3 - 4 ครั้ง)	-	-	19	15.8
ใช้บริการบางครั้ง (1-3 วันต่อสัปดาห์)	-	-	34	30.8
ใช้บริการเกือบทุกวัน (4-6 วันต่อสัปดาห์)	4	3.3		
ใช้บริการทุกวันเป็นประจำ	116	96.7	30	25
รวม	120	100.0	120	100.0

ความถี่ในการเข้าใช้บริการพื้นที่อาคารราชการ เจ้าหน้าที่รัฐมีรูปแบบการเข้าใช้บริการที่สม่ำเสมอและต่อเนื่องมากกว่าอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำภายในอาคารราชการ ขณะที่ประชาชนทั่วไปมีพฤติกรรมการใช้บริการที่ไม่เป็นประจำและมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับภารกิจส่วนตัว

ตาราง 7 ความถี่ในการมาใช้บริการพื้นที่จอดรถ

ความถี่ในการมาใช้บริการ พื้นที่จอดรถ	เจ้าหน้าที่รัฐ		ประชาชนทั่วไป	
	ความถี่	ค่าร้อยละ	ความถี่	ค่าร้อยละ
ใช้บริการนานๆ ครั้ง (เดือนละ 1 - 2 ครั้ง)	52	43.3	45	37.5
ใช้บริการน้อยครั้ง (เดือนละ 3 - 4 ครั้ง)	32	26.7	30	25
ใช้บริการบางครั้ง (1 - 3 วันต่อสัปดาห์)	21	17.5	17	14.2
ใช้บริการเกือบทุกวัน (4 - 6 วันต่อสัปดาห์)	15	12.5	10	8.3
ใช้บริการทุกวันเป็นประจำ	-	-	18	15.0
รวม	120	100.0	120	100.0

ความถี่ในการเข้าใช้บริการพื้นที่จอดรถ เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไปมีรูปแบบการใช้พื้นที่จอดรถคล้ายคลึงกัน โดยมีแนวโน้มใช้บริการในระดับ “ไม่บ่อย” เป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนการใช้พื้นที่จอดรถเกือบทุกวันมากกว่าประชาชนทั่วไปเล็กน้อย

ตาราง 8 ความถี่ในการมาใช้บริการพื้นที่ร้านค้า ร้านอาหาร

ความถี่ในการมาใช้บริการ พื้นที่ร้านค้า ร้านอาหาร	เจ้าหน้าที่รัฐ		ประชาชนทั่วไป	
	ความถี่	ค่าร้อยละ	ความถี่	ค่าร้อยละ
ใช้บริการนานๆ ครั้ง (เดือนละ 1-2 ครั้ง)	31	25.8	26	21.7
ใช้บริการน้อยครั้ง (เดือนละ 3 - 4 ครั้ง)	63	52.5	51	42.5
ใช้บริการบางครั้ง (1-3 วันต่อสัปดาห์)	13	10.8	20	16.7
ใช้บริการเกือบทุกวัน (4-6 วันต่อสัปดาห์)	13	10.8	12	10.0
ใช้บริการทุกวันเป็นประจำ	-	-	11	9.2
รวม	120	100.0	120	100.0

ความถี่ในการเข้าใช้บริการพื้นที่ร้านค้าและร้านอาหาร ทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มการให้บริการคล้ายคลึงกัน คือมีสัดส่วนผู้ใช้บริการในระดับ “น้อยครั้ง” เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดทั้งคู่ โดยเจ้าหน้าที่รัฐมีสัดส่วนสูงกว่าประชาชนทั่วไปเล็กน้อย ซึ่งอาจเกิดจากความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่และการคุ้นเคยกับสถานที่

ตาราง 9 ความถี่ในการมาใช้บริการพื้นที่ทางเดิน ทางเชื่อม

ความถี่ในการมาใช้บริการ พื้นที่ทางเดิน ทางเชื่อม	เจ้าหน้าที่รัฐ		ประชาชนทั่วไป	
	ความถี่	ค่าร้อยละ	ความถี่	ค่าร้อยละ
ใช้บริการนานๆ ครั้ง (เดือนละ 1-2 ครั้ง)	43	35.8	39	32.5
ใช้บริการน้อยครั้ง (เดือนละ 3 - 4 ครั้ง)	14	11.7	16	13.3
ใช้บริการบางครั้ง (1-3 วันต่อสัปดาห์)	30	25	35	29.2
ใช้บริการเกือบทุกวัน (4-6 วันต่อสัปดาห์)	12	10	16	13.3
ใช้บริการทุกวันเป็นประจำ	21	17.5	14	11.7
รวม	120	100.0	120	100.0

ความถี่ในการมาใช้บริการพื้นที่ทางเดิน ทางเชื่อม ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไปมีแนวโน้มการใช้พื้นที่ทางเดินและทางเชื่อมในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือมักใช้บริการ “นาน ๆ ครั้ง” เป็นส่วนใหญ่

ตาราง 10 ช่วงเวลาที่มาเข้าใช้บริการศูนย์ราชการฯ

ช่วงเวลาที่มาเข้าใช้บริการ ศูนย์ราชการฯ	เจ้าหน้าที่รัฐ				ประชาชนทั่วไป			
	ความถี่		ค่าร้อยละ		ความถี่		ค่าร้อยละ	
	เลือก	ไม่เลือก	เลือก	ไม่เลือก	เลือก	ไม่เลือก	เลือก	ไม่เลือก
ก่อน 9.00 น.	120	-	100	-	36	84	30	70
9.00 - 12.00 น.	120	-	100	-	80	40	66.7	33.3
12.00 - 13.00 น.	120	-	100	-	19	101	15.8	84.2
13.00 - 16.00 น.	120	-	100	-	69	51	42.5	57.5
หลัง 16.00 น.	120	-	100	-	48	72	40	60
วันหยุด เสาร์ - อาทิตย์	59	61	49.2	50.8	31	89	25.8	74.2
ไม่แน่นอน	-	120	-	120	3	117	2.5	97.5

ความถี่ของช่วงเวลาที่มาเข้าใช้บริการศูนย์ราชการฯ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐมีรูปแบบการใช้พื้นที่ศูนย์ราชการที่ต่อเนื่องในทุกช่วงเวลา เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโดยตรง ส่วนกลุ่มประชาชนทั่วไปจะมีกิจกรรมการให้บริการกระจุกตัวในช่วงเวลาราชการ โดยเฉพาะช่วงเช้าและบ่าย

ช่วงชั้นของค่าคะแนน	คำอธิบายสำหรับการแปลผล
4.21 – 5.00	พบปัญหามากที่สุด
3.41 – 4.20	พบปัญหามาก
2.61 – 3.40	พบปัญหาปานกลาง
1.81 – 2.60	พบปัญหาน้อย
1.00 – 1.80	ไม่พบปัญหาเลย

โดยมีเกณฑ์การแปลผลระดับความคิดเห็น การแปลผลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้ 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ตาราง 11 ความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงพื้นที่

ความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงพื้นที่ใดมากที่สุด	เจ้าหน้าที่รัฐ		ประชาชนทั่วไป	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ลานกิจกรรม	2	1.7	6	5.0
อาคารราชการ	-	-	15	12.5
สวนหย่อม	52	43.3	33	27.5
พื้นที่เชื่อมต่อ/ทางเดิน	2	1.7	19	15.8
พื้นที่จอดรถ	64	53.3	47	39.2
รวม	120	100.0	120	100.0

ระดับความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงพื้นที่ใดมากที่สุด ทั้งกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไปไม่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า “พื้นที่จอดรถ” เป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับแรก

ตาราง 12 ปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่

ปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่	เจ้าหน้าที่รัฐ			ประชาชนทั่วไป		
	Mean	S.D.	ระดับความเห็น	Mean	S.D.	ระดับความเห็น
ปัญหาพื้นที่ไม่เพียงพอในช่วงเวลาที่คนแน่น	3.09	1.138	พบปัญหาปานกลาง	2.83	1.221	พบปัญหาปานกลาง
ขาดพื้นที่ร่มเงา/ที่นั่งพักผ่อน	3.37	1.202	พบปัญหาปานกลาง	2.93	1.128	พบปัญหาปานกลาง
การเข้าถึงไม่สะดวก/บันไดชัน	2.07	0.985	พบปัญหาน้อย	2.38	1.265	พบปัญหาน้อย
ป้ายบอกทางไม่ชัดเจน	2.74	1.435	พบปัญหาปานกลาง	2.33	1.191	พบปัญหาน้อย
การจราจร การเดินรถในพื้นที่ยุ่งเหยิง	3.08	1.351	พบปัญหาปานกลาง	2.82	1.303	พบปัญหาปานกลาง
ความปลอดภัย ไฟฟ้า ก่อสร้างวงจร พื้นที่เปลี่ยว	3.55	0.986	พบปัญหาปานกลาง	3.01	1.399	พบปัญหาปานกลาง
ปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่	2.9833	.85706	พบปัญหาปานกลาง	2.7167	.98343	พบปัญหาปานกลาง

ระดับความคิดเห็นจำแนกตามปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่ ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไปมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือมีการพบปัญหาปานกลางในการใช้พื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะในด้าน ความปลอดภัย ซึ่งเป็นประเด็นที่ทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญสูงสุด และเหมือนกันในประเด็นรองลงมาคือ การขาดพื้นที่ร่มเงาและที่นั่งพักผ่อน

ตาราง 13 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่

ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการจัดการพื้นที่	เจ้าหน้าที่รัฐ			ประชาชนทั่วไป		
	Mean	S.D.	ระดับความเห็น	Mean	S.D.	ระดับความเห็น
เพิ่มพื้นที่สีเขียว/ที่นั่งพักผ่อน	4.07	1.067	เห็นด้วยมาก	3.97	1.100	เห็นด้วยมาก
ปรับปรุงระบบจราจรภายในศูนย์ราชการ	2.71	.965	เห็นด้วยปานกลาง	3.78	1.070	เห็นด้วยมาก
เพิ่มป้ายบอกทางและข้อมูลการใช้งาน	3.78	1.030	เห็นด้วยมาก	3.65	1.026	เห็นด้วยมาก
มีระบบแบ่งโซนการใช้งานพื้นที่ชัดเจน	3.99	1.156	เห็นด้วยมาก	3.80	1.171	เห็นด้วยมาก
ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่	4.08	.822	เห็นด้วยมาก	3.93	1.051	เห็นด้วยมาก
ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการจัดการพื้นที่	3.7250	.55250	เห็นด้วยมาก	3.8267	.72919	เห็นด้วยมาก

ระดับความคิดเห็นจำแนกตามข้อเสนอแนะต่อแนวทางการจัดการพื้นที่ ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไปมีทิศทางความเห็นสอดคล้องกัน โดยต่างเห็นด้วยในระดับมากต่อแนวทางการจัดการพื้นที่ทั้งในด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียว การจัดโซนใช้งานพื้นที่ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตาราง 14 ความขัดแย้งด้านกายภาพ

ความขัดแย้งด้านกายภาพ (Physical Aspect)	เจ้าหน้าที่รัฐ			ประชาชนทั่วไป		
	Mean	S.D.	ระดับความเห็น	Mean	S.D.	ระดับความเห็น
ขนาดหรือรูปทรงของพื้นที่ไม่เหมาะกับกิจกรรมที่หลากหลาย	2.13	.709	พบปัญหาน้อย	2.38	1.094	พบปัญหาน้อย
พื้นที่เข้าถึงได้ยากสำหรับผู้สูงอายุ/ผู้พิการ	4.53	.607	พบปัญหามากที่สุด	3.34	1.293	พบปัญหাপานกลาง
การเดินทาง/เคลื่อนย้ายในพื้นที่ไม่สะดวก (เช่น แออัด เดินข้ามยาก)	2.78	.871	พบปัญหাপานกลาง	2.59	1.049	พบปัญหาน้อย
ขาดบริการสาธารณะที่จำเป็น เช่น ห้องน้ำ ป้ายบอกทาง ที่นั่งพักผ่อน	3.21	1.076	พบปัญหাপานกลาง	3.17	1.103	พบปัญหাপานกลาง
ความขัดแย้งด้านกายภาพ (Physical Aspect)	3.1646	.57568	พบปัญหাপานกลาง	2.8708	.90109	พบปัญหাপานกลาง

ระดับความคิดเห็นจำแนกตามปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่ด้านความขัดแย้งทางด้านกายภาพ (Physical Aspect) ทั้งกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยเห็นว่า พื้นที่เข้าถึงได้ยากสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ซึ่งอยู่ในระดับพบปัญหา

ตาราง 15 ความขัดแย้งทางด้านการบริหารจัดการ

ความขัดแย้งทางด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect)	เจ้าหน้าที่รัฐ			ประชาชนทั่วไป		
	Mean	S.D.	ระดับความเห็น	Mean	S.D.	ระดับความเห็น
การจัดการพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะขาดความชัดเจน/ทับซ้อน	2.77	1.193	พบปัญหาปานกลาง	2.65	1.200	พบปัญหาน้อย
ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจนในการดูแลพื้นที่โดยรวม	3.20	1.227	พบปัญหาปานกลาง	2.99	1.267	พบปัญหาปานกลาง
ความขัดแย้งทางด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect)	2.9833	1.12072	พบปัญหาปานกลาง	2.8208	1.13722	พบปัญหาปานกลาง

ระดับความคิดเห็นจำแนกตามปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่ด้านความขัดแย้งทางด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect) ทั้งสองกลุ่มต่างตระหนักถึงปัญหาด้านการบริหารจัดการพื้นที่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน พบว่าประเด็น “ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจนในการดูแลพื้นที่โดยรวม” ได้รับความเจดีย์สูงสุดจากทั้งสองกลุ่ม

ตาราง 16 ปัญหาทับซ้อนของพื้นที่ใช้งานระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ

ปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ใช้งานระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ	เจ้าหน้าที่รัฐ			ประชาชนทั่วไป		
	Mean	S.D.	ระดับความเห็น	Mean	S.D.	ระดับความเห็น
ช่วงเช้า (08.00 - 11.00 น.) พื้นที่สาธารณะถูกรบกวนจากกิจกรรมของหน่วยงานราชการ	2.49	1.402	พบปัญหาน้อย	2.66	1.558	พบปัญหาน้อย
ช่วงพักกลางวัน (11.00 - 13.00 น.) มีการใช้พื้นที่ร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน โดยไม่มีการจัดการชัดเจน	2.68	1.030	พบปัญหาปานกลาง	2.64	1.060	พบปัญหาน้อย
ช่วงบ่าย (13.00 - 16.00 น.) ใช้งานพื้นที่ราชการรบกวน กิจกรรมของประชาชน	2.17	1.140	พบปัญหาน้อย	2.08	1.081	พบปัญหาน้อย
หลังเวลาราชการ (16.00 น. เป็นต้นไป) ประชาชนใช้งานพื้นที่ ซึ่งอาจขัด	3.51	1.277	พบปัญหา	2.94	1.272	พบปัญหาปานกลาง

ปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ ใช้งานระหว่างพื้นที่ราชการและ พื้นที่สาธารณะ	เจ้าหน้าที่รัฐ			ประชาชนทั่วไป		
	Mean	S.D.	ระดับ ความเห็น	Mean	S.D.	ระดับ ความเห็น
กับความปลอดภัย/ ความสงบของ สถานที่ราชการ						
ปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ ใช้งานระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่ สาธารณะ	2.7104	.92070	พบปัญหา ปานกลาง	2.5812	1.03162	พบปัญหา ปานกลาง

ระดับความคิดเห็นจำแนกตามปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่ด้านความขัดแย้งทางด้านกายภาพ (Physical Aspect) ทั้งสองกลุ่มต่างรับรู้ถึงปัญหาการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะในระดับหนึ่ง แม้ไม่รุนแรงมากแต่ก็ยังเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็น “หลังเวลาราชการ (16.00 น. เป็นต้นไป) ประชาชนใช้งานพื้นที่ ซึ่งอาจขัดกับความปลอดภัยหรือความสงบของสถานที่ราชการ” เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งในมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชนทั่วไป โดยอยู่ในระดับพบปัญหามาก และพบปัญหาปานกลางตามลำดับ

ตาราง 17 ระดับความคิดเห็นรายด้าน

ระดับความคิดเห็นรายด้าน	เจ้าหน้าที่รัฐ		ประชาชนทั่วไป	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.
ปัญหาและความไม่สอดคล้อง ในการใช้พื้นที่	2.9833	.85706	2.7167	.98343
ข้อเสนอแนะต่อแนวทาง การจัดการพื้นที่	3.7250	.55250	3.8267	.72919
ความขัดแย้งด้านกายภาพ (Physical Aspect)	3.1646	.57568	2.8708	.90109
ความขัดแย้งทางด้านการบริหาร จัดการ (Management Aspect)	2.9833	1.12072	2.8208	1.13722
ปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ ใช้งานระหว่างราชการ และประชาชน	2.7104	.92070	2.5812	1.03162

ระดับความคิดเห็นจำแนกตามรายด้าน ได้แก่ ปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่ ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการจัดการพื้นที่ ความขัดแย้งด้านกายภาพ (Physical Aspect) ความขัดแย้งทางด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect) และปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ใช้งานระหว่างราชการและประชาชน ของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป พบว่า เจ้าหน้าที่รัฐมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากถึงปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าข้อเสนอแนะต่อแนวทางการจัดการพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.73 อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สะท้อนให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐตระหนักถึงความ

จำเป็นในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ ทั้งในด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียว การจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสมกับการใช้งาน และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่ ซึ่งเป็นแนวทางเชิงบวกที่มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านความขัดแย้งทางกายภาพ (Physical Aspect) มีค่าเฉลี่ย 3.16 อยู่ในระดับพบปัญหาปานกลาง แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเข้าถึงพื้นที่ของผู้สูงอายุและผู้พิการหรือการขาดสิ่งอำนวยความสะดวกบางประการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้พื้นที่อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect) มีค่าเฉลี่ย 2.98 อยู่ในระดับพบปัญหาปานกลาง เช่นเดียวกับ ด้านปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่ทั่วไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการขาดหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน และความซ้ำซ้อนของขอบเขตการดูแลพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ ด้านปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ใช้งานระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2.71 อยู่ในระดับพบปัญหาปานกลาง แม้จะมีปัญหาการใช้พื้นที่ร่วมกันบางช่วงเวลา เช่น หลังเวลาราชการ แต่เจ้าหน้าที่รัฐมองว่าปัญหาดังกล่าวยังอยู่ในขอบเขตที่สามารถจัดการได้ สำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไป ระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากถึงปานกลาง เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐ แต่มีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ในมุมมองของการเข้าถึงและการใช้งานที่สะดวกมากกว่า

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าข้อเสนอแนะต่อแนวทางการจัดการพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.83 อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความต้องการให้มีการปรับปรุงพื้นที่ โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียว การจัดที่นั่งพักผ่อน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลพื้นที่ ซึ่งสะท้อนมุมมองของประชาชนที่ต้องการให้พื้นที่ราชการสามารถตอบสนองการใช้งานของสาธารณะได้มากขึ้น ด้านความขัดแย้งทางกายภาพ (Physical Aspect) มีค่าเฉลี่ย 2.87 อยู่ในระดับพบปัญหาปานกลาง เช่น ปัญหาความไม่สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ หรือการขาดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการใช้งานโดยตรง ด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect) มีค่าเฉลี่ย 2.82 อยู่ในระดับพบปัญหาปานกลาง แสดงถึงความรู้สึกว่าการบริหารพื้นที่ยังไม่เป็นระบบ หรือไม่มีความต่อเนื่องในการจัดการพื้นที่ร่วมระหว่างภาครัฐและประชาชน ด้านปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ใช้งานระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2.58 อยู่ในระดับพบปัญหาน้อย ซึ่งสะท้อนว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังสามารถปรับตัวในการใช้พื้นที่ร่วมกับหน่วยงานราชการได้ในระดับหนึ่ง

ตาราง 18 ระดับความคิดเห็นด้านการวิเคราะห์

ด้านการวิเคราะห์	เจ้าหน้าที่รัฐ (Mean)	ประชาชนทั่วไป (Mean)	ระดับ
ปัญหาและความไม่สอดคล้อง	2.98	2.72	ปานกลาง
ความขัดแย้งด้านกายภาพ	3.16	2.87	ปานกลาง
ความขัดแย้งด้านการบริหาร	2.98	2.82	ปานกลาง
การทับซ้อนพื้นที่	2.71	2.58	ปานกลาง-น้อย
ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการ	3.73	3.83	เห็นด้วยมาก

ผลการทดสอบ One-way ANOVA

1) กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ (n = 120) จากการทดสอบ One-way ANOVA พบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐ “แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ” ในหลายด้าน สรุปได้ดังนี้
ด้านที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ (p < .05)

ตาราง 19 ผลการทดสอบเปรียบเทียบด้วยการวิเคราะห์ One-way ANOVA

ด้านที่ทดสอบ	ค่า F	Sig.	ความหมาย
ปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่	4.370	.006	เจ้าหน้าที่แต่ละกลุ่มมีมุมมองต่อปัญหาไม่เหมือนกัน
ความขัดแย้งด้านกายภาพ (Physical Aspect)	5.733	.001	การรับรู้ต่อปัญหาด้านโครงสร้าง-การเข้าถึงแตกต่างกัน
ความขัดแย้งด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect)	6.328	.000	การมองเรื่องระบบบริหารจัดการแตกต่างกันมากที่สุด
ปัญหาการทับซ้อนพื้นที่ราชการ-สาธารณะ	3.197	.026	การรับรู้ผลกระทบจากการใช้พื้นที่ร่วมแตกต่างกัน

ด้านที่ “ไม่แตกต่าง” อย่างมีนัยสำคัญ

ด้านที่ทดสอบ	ค่า F	Sig.	ความหมาย
ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการจัดการพื้นที่	0.305	.821	ทุกกลุ่มเห็นด้วยไปในทิศทางเดียวกัน

ผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรหลายตัวระหว่างกลุ่มตัวอย่างของข้าราชการทั่วไป โดยจำแนกตามรายด้าน จะเห็นว่าข้าราชการแต่ละกลุ่มจะมีมุมมองต่อ “ปัญหาการใช้พื้นที่” แตกต่างกันในด้านกายภาพ การบริหารจัดการ และการทับซ้อนของพื้นที่ใช้งาน แต่ทุกกลุ่มกลับมีความเห็นสอดคล้องกันในด้าน “แนวทางการจัดการพื้นที่” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจร่วมกันในเป้าหมายของการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ราชการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) กลุ่มประชาชนทั่วไป (n = 120) ผลการทดสอบ ANOVA พบว่า ทุกตัวแปรไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ตาราง 20 ผลการทดสอบเปรียบเทียบด้วยการวิเคราะห์ One-way ANOVA

ด้านที่ทดสอบ	ค่า F	Sig.	ผลลัพธ์
ปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่	0.374	.689	ไม่แตกต่าง
ข้อเสนอแนะต่อการจัดการพื้นที่	1.400	.251	ไม่แตกต่าง
ความขัดแย้งด้านกายภาพ	0.623	.538	ไม่แตกต่าง
ความขัดแย้งด้านการบริหารจัดการ	0.032	.969	ไม่แตกต่าง
ปัญหาการทับซ้อนพื้นที่ราชการ-สาธารณะ	1.056	.351	ไม่แตกต่าง

ผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรหลายตัวระหว่างกลุ่มตัวอย่างของประชาชนทั่วไป โดยจำแนกตามรายด้าน พบว่า กลุ่มประชาชนทั่วไปมีทัศนคติค่อนข้างเป็นเอกภาพต่อปัญหาและแนวทางการจัดการพื้นที่ภายในศูนย์ราชการ กล่าวคือ ความแตกต่างด้านลักษณะส่วนบุคคลไม่ได้ส่งผลต่อระดับความคิดเห็นในแต่ละประเด็นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ร่วมกันต่อสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในทิศทางเดียวกัน

จากการศึกษาภาคสนามและผลการวิจัยเชิงปริมาณ สามารถจำแนกลักษณะของพื้นที่ภายในศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการได้เป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ พื้นที่ราชการ (Administrative Area) พื้นที่สาธารณะ (Public Area) โดยมีลักษณะทางกายภาพและระบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกันในแต่ละประเด็น ได้แก่

ลักษณะทางกายภาพ

ขนาดและรูปร่างของพื้นที่ (Size & Shape)

พื้นที่ราชการ มีลักษณะการจัดวางอาคารแบบกระจายตัว (dispersed form) โดยอาคารส่วนใหญ่ มีขนาดกลางถึงใหญ่ มีลานจอดรถและพื้นที่โล่งด้านหน้า แต่ขอบเขตอาคารแต่ละหน่วยงานไม่ชัดเจน ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ทับซ้อนกันในบางส่วน ได้แก่ พื้นที่จอดรถหรือพื้นที่โล่งระหว่างอาคาร เช่น บริเวณศาลาประชาคม ประชาชนร่วมใช้พื้นที่ด้านหน้าและด้านล่างอาคารเพื่อจอดรถยนต์ส่วนบุคคล แม้จะมีประตูแสดงขอบเขตพื้นที่แล้วก็ตาม

พื้นที่สาธารณะ มีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดโล่งรูปทรงไม่สม่ำเสมอขนานไปกับแนวแม่น้ำเจ้าพระยา ลักษณะพื้นที่โดยรวมเป็นพื้นที่ราบกว้างต่อเนื่องกับถนนสุทธิภิรมย์และริมเขื่อนเฉลิมพระเกียรติฯ ทำให้สามารถรองรับกิจกรรมได้หลายรูปแบบ เช่น การออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจของจังหวัด เป็นต้น แต่ขาดการออกแบบพื้นที่ย่อยให้เฉพาะเจาะจงกับกิจกรรม เช่น พื้นที่นั่งพักผ่อน หรือพื้นที่นันทนาการสำหรับครอบครัว

การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility)

พื้นที่ราชการ ประชาชนและข้าราชการสามารถเข้าถึงได้จากถนนสุทธิภิรมย์และถนนรองภายในศูนย์ราชการมีทางเข้าออกหลายจุด (7 จุด) แต่ประตูเข้าออกบางจุดมีการเปิด-ปิดตามเวลาราชการ และบางจุดเปิด 24 ชม. ทำให้การเข้าถึงของประชาชนในช่วงนอกเวลาทำการมีข้อจำกัด แต่ยังสามารถเข้าถึงในพื้นที่ราชการได้บางกรณี เช่น ประชาชนเข้ามาใช้ห้องน้ำใต้อาคารศาลาประชาคม (แม้มีประตูปิดล้อม) อาคารศาลากลางจังหวัดฯ อาคารที่ว่าการอำเภอ อาคารราชการบางแห่งมีรั้วล้อมรอบ ส่งผลให้ไม่สามารถเดินเชื่อมระหว่างอาคารได้โดยตรง

พื้นที่สาธารณะ มีการเข้าถึงได้ตลอดเวลา (24 ชั่วโมง) โดยเฉพาะบริเวณริมเขื่อนฯ ซึ่งเปิดให้ประชาชนทั่วไปใช้พักผ่อน ออกกำลังกาย หรือทำกิจกรรมชุมชน พื้นที่สาธารณะสามารถเข้าถึงได้จากหลายทิศทาง ทั้งจากทางเชื่อมเข้าบริเวณริมแม่น้ำ ทางเท้าจากสถานี BTS ปากน้ำ และจากประตูติดถนนสุทธิภิรมย์ (ประตูเปิด-ปิดตามเวลาราชการ) อย่างไรก็ตาม เส้นทางสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุยังไม่ทั่วถึง เช่น ทางลาดไม่ต่อเนื่อง และมีบันไดชันในบางจุด

การสัญจรภายในพื้นที่ (Circulation)

พื้นที่ราชการ ระบบการสัญจรภายในอาคารและระหว่างอาคารยังไม่เป็นระบบ มีการใช้ถนนร่วมกันระหว่างรถยนต์และคนเดินเท้า ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในช่วงเวลาทำการและนอกเวลาทำการ (เวลาเลิกงาน)

พื้นที่สาธารณะ ที่จอดรถไม่เพียงพอ มีการจอดซ้อนคันในพื้นที่ (ซึ่งไม่ใช่ที่จอดรถ) เกิดการพิพาทภายในกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนเอง มีเส้นทางเดินเชื่อมต่อระหว่างลานกิจกรรม และเขื่อนเฉลิมพระเกียรติฯ แต่เส้นทางดังกล่าวยังไม่มีการจัดระบบที่ชัดเจน เช่น การแบ่งช่องทางจักรยาน ทางเดินเท้า และพื้นที่กิจกรรมร่วม ทำให้เกิดการปะปนของการสัญจรในช่วงที่มีคนหนาแน่น โดยเฉพาะในช่วงเย็นและวันหยุด โดยสรุปพื้นที่ราชการขาดการจัดระเบียบเส้นทางสัญจรให้สอดคล้องกับปริมาณการใช้งาน ส่วนพื้นที่สาธารณะมีศักยภาพการพัฒนาทางเดินเท้าและเชื่อมโยงกิจกรรมได้ดี แต่ยังขาดโครงสร้างพื้นฐานรองรับการจราจรที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

บริการสาธารณะ (Facilities)

พื้นที่ราชการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกจำกัด เช่น บ้ายบอกทางสำหรับหน่วยงานราชการ และที่พักรถของประชาชนมักอยู่เฉพาะบริเวณหน้าอาคารราชการบางจุด เช่น ศาลาประชาคมและที่ว่าการอำเภอ ทำให้ประชาชนที่มาใช้บริการใช้บันไดของอาคารเป็นที่นั่งพักคอย เพราะหาหน่วยงานราชการที่ต้องการมาติดต่อไม่พบ กีดขวางทางเดินของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องเข้าไปปฏิบัติงาน บริเวณรอบอาคารศาลากลางจังหวัดฯ ไม่มีกล้องวงจรปิด บริเวณรอบอาคาร จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐพบว่าเคยเกิดเหตุการณ์ทรัพย์สินราชการสูญหาย (คอมเพรสเซอร์รอบอาคารราชการทุกหลังถูกลอดขโมยไป)

พื้นที่สาธารณะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ศาลาพักผ่อน ที่นั่ง ร่มเงา และห้องน้ำสาธารณะมีน้อยและใช้รถห้องน้ำสาธารณะบริการ (จำนวน 1 คัน) การบำรุงรักษายังไม่สม่ำเสมอ สกปรกและไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนบุกรุกพื้นที่อาคารราชการเพื่อหาห้องน้ำในศาลาประชาคมและอาคารที่ว่าการอำเภอ เนื่องจากอยู่ใกล้พื้นที่สาธารณะบริเวณริมเขื่อนฯ ที่เป็นบริเวณที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด บ้ายบอกทางและระบบไฟฟ้ายังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะบริเวณริมแม่น้ำฯ ซึ่งเป็นพื้นที่ใช้งานหนาแน่นในช่วงค่านอกจากนี้ยังขาดจุดให้บริการน้ำดื่มซึ่งชำรุดและใช้การไม่ได้ในทุกจุด

โดยสรุปแล้วพื้นที่ราชการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มุ่งตอบสนองภารกิจราชการที่ไม่เพียงพอต่อประชาชน ขณะที่พื้นที่สาธารณะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับพื้นฐานแต่ยังขาดการดูแลอย่างต่อเนื่องและไม่เพียงพอกับผู้ใช้งาน

การบริหารจัดการพื้นที่ (Management Aspect)

ด้านการจัดกิจกรรมและเวลาใช้งานพื้นที่ (Activity & Time of Use)

พื้นที่สาธารณะ เช่น ที่จอดรถบริเวณ หน้าอาคารที่ว่าการอำเภอ โดยพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่ใช้เป็นที่จอดรถสำหรับประชาชน แต่ในบางโอกาส เช่น พิธีถวายพานพุ่มดอกไม้ถวายราชสักการะ โดยเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อถวายความเคารพและแสดงความจงรักภักดี ซึ่งจะจัดกิจกรรมในช่วงเช้าถึงค่ำ ทำให้ประชาชนไม่สามารถใช้งานพื้นที่สาธารณะได้เต็มพื้นที่ในช่วงเวลาราชการและช่วงนอกเวลาราชการเพื่อทำกิจกรรมพักผ่อนได้

พื้นที่ราชการ เช่น การจัดงานพระสมุทรวเจดีย์ 2568 เต็มพื้นที่ โดยใช้พื้นที่สาธารณะส่วนที่จอดรถและทางสัญจรเดินรถภายในศูนย์ราชการทั้งหมดในการจัดงาน ช่วงเวลาการเปิดงานให้เริ่มซื้อขายสินค้าคือ 14.00 น. เป็นต้นไป ทำให้พื้นที่อาคารราชการถูกปิดล้อม และเมื่อช่วงเวลาเกิน 15.00 น. เป็นต้นไป เจ้าหน้าที่รัฐจะไม่สามารถนำรถยนต์ราชการรวมถึงรถยนต์ส่วนบุคคลเข้าออกจากรถจอดของอาคารราชการได้ เนื่องจากประชาชนเริ่มใช้งานและเลือกซื้อขายสินค้าในงานเต็มพื้นที่สัญจรแล้ว ทำให้กระทบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง

ด้านความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย (Safety & Security) จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐภายในศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าเคยเกิดเหตุการณ์ทรัพย์สินทางราชการสูญหายภายในบริเวณพื้นที่โดยคอมเพรสเซอร์บริเวณโดยรอบอาคารราชการถูกลอดขโมยไป เกิดจากการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามาใช้งานได้ช่วงเวลานอกเหนือเวลาราชการและเสาร์-อาทิตย์ แม้จะสร้างประโยชน์ในเชิงสาธารณะ แต่ขาดระบบควบคุมและการดูแลรักษาที่เหมาะสม และประชาชนสามารถบุกรุกเข้ามาใช้อาคารศาลาประชาคมเพื่อเข้าห้องน้ำของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการเดินผ่านทางสัญจรภายในอาคารศาลาประชาคมเพื่อทะลุไปยังทางลัดเชื่อมต่อด้านหลังอาคารกับถนนสุขุมวิทด้วย ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย

ด้านความรับผิดชอบ

พื้นที่ราชการ อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานต่าง ๆ ตามขอบเขตอาคาร เช่น ศาลากลางจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด และที่ว่าการอำเภอเมืองสมุทรปราการ โดยแต่ละหน่วยมีการจัดการพื้นที่เฉพาะ ส่วนของตนเอง แต่ไม่มีหน่วยงานกลางที่กำกับดูแลพื้นที่โดยรวม ส่งผลให้การจัดการเรื่องความสะดวก การรักษาความปลอดภัย และภูมิทัศน์ขาดเอกภาพ

พื้นที่สาธารณะ ส่วนใหญ่ดูแลโดยเทศบาลนครสมุทรปราการและองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเน้นการบำรุงรักษาความสะดวกและจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราว แต่การดูแลในระยะยาวยังขาดความต่อเนื่อง การแบ่งเวลาการใช้งานพื้นที่ร่วมกันระหว่างประชาชนกับราชการไม่มีระบบชัดเจน ทำให้บางช่วงเวลาเกิดการทับซ้อน เช่น การจัดงานราชการในพื้นที่ที่ประชาชนใช้พักผ่อน

ผลการศึกษาจากการสำรวจภาคสนาม สำรวจพฤติกรรม และเก็บข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ทราบพฤติกรรมของผู้มาใช้พื้นที่ และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ความขัดแย้งและความไม่สอดคล้องการใช้พื้นที่ ตามกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

ตาราง 21 สรุปผลการศึกษา

ประเด็นความขัดแย้ง	ลักษณะปัญหา / สาเหตุของความขัดแย้ง	ผลกระทบที่เกิดขึ้น
1. ความขัดแย้งทางด้านกายภาพ (Physical Aspect)		
1.1 ขนาดและรูปทรงพื้นที่ (Size & Shape)	- พื้นที่จอดรถในอาคารราชการ ประชาชนนำรถเข้ามาจอด แม้มีการกันพื้นที่ แต่ไม่สามารถนำรถออกได้ จึงชนประตูกันทำลายทรัพย์สินราชการ	- เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถใช้พื้นที่ที่จัดไว้เฉพาะได้เต็มประสิทธิภาพ
1.2 การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility)	- ประชาชนเข้าห้องน้ำในอาคารศาลาประชาคม ซึ่งเป็นพื้นที่ราชการ แม้มีการปิดล้อมพื้นที่ - ห้องน้ำสาธารณะมีไม่พอและสกปรก ทำให้ประชาชนต้องบุกรุกพื้นที่ราชการ	- เกิดการใช้พื้นที่ผิดประเภท - ความเป็นส่วนตัว/ความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่รัฐลดลง - ภาวะการดูแลพื้นที่ราชการเพิ่มขึ้น
1.3 การสัญจรภายในพื้นที่ (Circulation)	- ถนนภายในศูนย์ราชการใช้ร่วมกันระหว่างรถยนต์และคนเดินเท้า → เสี่ยงอุบัติเหตุ - ที่จอดรถไม่พอ ทำให้เกิดการจอดซ้อนคันในพื้นที่ที่ไม่ใช่ที่จอดรถ ปิดทางสัญจร รถเคลื่อนออกไม่ได้	- เพิ่มความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทั้งของประชาชนและเจ้าหน้าที่ - เกิดปัญหาขัดแย้ง/โต้เถียงระหว่างสองกลุ่มผู้ใช้พื้นที่
1.4 การบริการสาธารณะ (Facilities & Amenities)	พื้นที่ราชการ ไม่มีป้ายบอกทางไปยังหน่วยงาน → ประชาชนสับสน ต้องนั่ง/ยืนรอคอยหน้าบันไดอาคารศาลาประชาคม - ไม่มีที่นั่งรอคอย ทำให้ประชาชนใช้ชั้นบันไดเป็นที่พักคอย → กีดขวางการเดินของเจ้าหน้าที่ - ไม่มี CCTV รอบอาคาร → ทรัพย์สินราชการถูกขโมย (คอมเพรสเซอร์) พื้นที่สาธารณะ - ห้องน้ำสาธารณะมีน้อย ดูแลไม่สม่ำเสมอ และสกปรก	- ประชาชนใช้พื้นที่ราชการแทนพื้นที่สาธารณะ (ห้องน้ำ/ที่พักรอคอย) → การบุกรุกพื้นที่ - เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ - ภาพลักษณ์การบริการของรัฐลดลง

ประเด็นความขัดแย้ง	ลักษณะปัญหา / สาเหตุของความขัดแย้ง	ผลกระทบที่เกิดขึ้น
2. ความขัดแย้งทางด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect)		
2.1 การจัดกิจกรรมและ ช่วงเวลาใช้งานพื้นที่ (Activity & Time of Use)	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่จอดรถสาธารณะหน้าอาคารถูกใช้ในการจัดพิธี/งานราชการ → ประชาชนใช้พื้นที่ไม่ได้ในเวลาราชการและนอกเวลาราชการ - งานพระสมุทระเจดีย์ 2568 ใช้พื้นที่สาธารณะทั้งหมด รวมถึงที่จอดรถและเส้นทางสัญจร ทำให้ปิดล้อมพื้นที่ราชการ หลัง 15.00 น. เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถนำรถเข้า-ออกพื้นที่ราชการได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนเสียสิทธิการใช้พื้นที่สาธารณะ - เจ้าหน้าที่รัฐได้รับผลกระทบโดยตรงต่อการปฏิบัติงาน - เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้จัดการรวม-เจ้าหน้าที่-ประชาชน
2.2 ความปลอดภัยและ ความสงบเรียบร้อย (Safety & Security)	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่เปิดให้ประชาชนเข้าตลอดเวลา ทำให้ควบคุมได้ยาก - ขาดการดูแลหลังเวลาราชการและวันหยุด → ทรัพย์สินราชการสูญหาย - ประชาชนบุกรุกเข้าตัวอาคารราชการเพื่อใช้ห้องน้ำ หรือใช้เป็นทางลัด 	<ul style="list-style-type: none"> - ทรัพย์สินราชการเสียหาย - ความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่และอาคารลดลง - ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานรัฐลดลง
2.3 ความรับผิดชอบและการ จัดการพื้นที่ (Responsibility & Governance)	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานต่าง ๆ ดูแลเฉพาะพื้นที่ของตน ไม่มีหน่วยงานกลางกำกับพื้นที่ทั้งหมด - เทศบาล/อบจ. ดูแลพื้นที่สาธารณะเฉพาะความสะอาดและกิจกรรม แต่ไม่ดูแลยาวต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่บางจุดถูกละเลย ไม่มีผู้รับผิดชอบ - การจัดการพื้นที่ไม่มีความต่อเนื่อง - เกิดความสับสนในบทบาทการดูแลระหว่างหน่วยงาน

(ผู้วิจัย, 2568)

ตาราง 21 ต่อ

ประเด็นความขัดแย้ง	ปัญหา / สาเหตุ	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	แนวทางการจัดการที่เหมาะสม
1. ความขัดแย้งด้านกายภาพ (Physical Aspect)			
1.1 ขนาดและรูปทรงพื้นที่ (Size & Shape)	พื้นที่จอดรถเจ้าหน้าที่ถูกใช้งานโดยประชาชน รถออกไม่ได้จนเกิดการชนทำลายทรัพย์สิน	<ul style="list-style-type: none"> Carmona (2008) – กฎและข้อกำหนดพื้นที่ต้องสอดคล้องพฤติกรรมผู้ใช้ 	ระบบควบคุมเข้า-ออก (ไม้กั้นอัตโนมัติ) ป้าย/เส้นจราจรที่มองเห็นชัดเจน
		<ul style="list-style-type: none"> PPS – รูปแบบพื้นที่ต้องรองรับการใช้จริง 	กำหนดโซนจอดรถชัดเจน (Staff / Visitor)
1.2 การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility)	ห้องน้ำสาธารณะไม่พอ/สกปรก → ประชาชนบุกรุกอาคารราชการเพื่อใช้ห้องน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> PPS – Comfort & Image ห้องน้ำเป็นสิ่งจำเป็น 	<ul style="list-style-type: none"> แยกตำแหน่งห้องน้ำออกจากโซนราชการ ระบบดูแลความสะดวกสบายสม่ำเสมอ
		<ul style="list-style-type: none"> Brill – พื้นที่สาธารณะต้องรองรับความต้องการพื้นฐาน 	<ul style="list-style-type: none"> เพิ่ม/ปรับปรุงห้องน้ำสาธารณะ
1.3 การสัญจร (Circulation)	ถนนใช้ร่วมระหว่างรถ-คนเดินเท้า → เสี่ยงอุบัติเหตุ	<ul style="list-style-type: none"> Gehl (1987) – การเดินเท้าต้องปลอดภัย Jacobs – ถนนคือพื้นที่สาธารณะที่ต้องการความปลอดภัย 	<ul style="list-style-type: none"> แยกทางเดินเท้าให้ชัดเจน
	มีการจอดซ้อนคัน-จอดผิดพื้นที่ ปิดทางสัญจร	<ul style="list-style-type: none"> Carmona – โครงสร้างทางสัญจรต้องชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดระบบจราจรภายใน (One-way) ป้องกันจอดซ้อนคันด้วยป้าย-ตีเส้น
1.4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities & Amenities)	ไม่มีป้าย → ประชาชนสับสน	<ul style="list-style-type: none"> PPS – Access / Comfort / Sociability 	<ul style="list-style-type: none"> ติดตั้งป้ายบอกทางครบถ้วน
	ไม่มีที่นั่งรอ → นั่งตามบันได	<ul style="list-style-type: none"> Carmona – การลงทุนและบำรุงรักษา 	<ul style="list-style-type: none"> จัดพื้นที่นั่งรอส่วนกลาง
	ไม่มี CCTV → ทรัพย์สินถูกขโมย		<ul style="list-style-type: none"> ติดตั้ง CCTV และไฟส่องสว่าง
2. ความขัดแย้งด้านการบริหารจัดการ (Management Aspect)			
2.1 การจัดกิจกรรมและช่วงเวลาใช้งาน	พื้นที่จอดรถถูกใช้จัดงานราชการ/งานประเพณี →	<ul style="list-style-type: none"> Carmona – Temporal Use (การใช้พื้นที่ตามเวลา) 	<ul style="list-style-type: none"> จัดทำผังการใช้พื้นที่ตามเวลา (Time-based zoning)

ประเด็นความขัดแย้ง	ปัญหา / สาเหตุ	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	แนวทางการจัดการที่เหมาะสม
พื้นที่ (Activities & Time Use)	ประชาชน-เจ้าหน้าที่ใช้พื้นที่ไม่ได้ตามปกติ		<ul style="list-style-type: none"> กำหนดพื้นที่จัดงานชัดเจน
		<ul style="list-style-type: none"> PPS – Uses & Activities ต้องสมดุล 	<ul style="list-style-type: none"> ทำข้อตกลงร่วมระหว่างรัฐ-ผู้จัดงาน-ชุมชน
2.2 ความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย (Safety & Security)	พื้นที่เปิดตลอดเวลา → ความคุมยาก	<ul style="list-style-type: none"> PPS – ความปลอดภัยเป็นหัวใจของพื้นที่คุณภาพ 	
	ไม่มี ปรก./CCTV → ทรัพย์สินสูญหาย	<ul style="list-style-type: none"> Maslow-Lang – ความปลอดภัยเป็นความต้องการพื้นฐาน 	<ul style="list-style-type: none"> เพิ่มปรก., CCTV, ไฟส่องสว่าง
	มีการบุกรุกอาคารราชการศาลาประชาคม	<ul style="list-style-type: none"> Carmona – ต้องกำกับการเข้าถึงพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดเวลาเปิด-ปิดพื้นที่ แบ่งพื้นที่เป็น “สาธารณะ-ราชการ” อย่างชัดเจน
2.3 ความรับผิดชอบพื้นที่ไม่ชัดเจน (Responsibility & Governance)	หลายหน่วยงานดูแลเฉพาะส่วนของตน ไม่มีผู้รับผิดชอบพื้นที่รวม ทำให้เกิดจุดที่ไม่มีใครดูแล	<ul style="list-style-type: none"> Carmona – Public Space Management ต้องมีเจ้าภาพหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> ตั้ง “คณะกรรมการกลางบริหารพื้นที่ศูนย์ราชการ”
		<ul style="list-style-type: none"> Participation Design / Andersen / PPS – การจัดการพื้นที่ต้องร่วมมือหลายฝ่าย 	<ul style="list-style-type: none"> แบ่งบทบาทรับผิดชอบแต่ละโซนอย่างเป็นทางการ ทำ MOU จังหวัด-อำเภอ-เทศบาล-อบจ.-ชุมชน

(ผู้วิจัย, 2568)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ราชการจากการสำรวจภาคสนาม สังเกตพฤติกรรม และเก็บข้อมูลเชิงลึก พบว่า ความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากการจัดการพื้นที่ที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้ การกำหนดขอบเขตพื้นที่ไม่ชัดเจน และการขาดสิ่งอำนวยความสะดวก

พื้นฐานที่เพียงพอ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการใช้พื้นที่ผิดประเภท การบุกรุกพื้นที่ราชการ และความไม่ปลอดภัยภายในพื้นที่ โดยสามารถจำแนกประเด็นได้ทั้งด้านกายภาพและด้านการบริหารจัดการ

ในด้านกายภาพ พบว่าพื้นที่จอดรถ ห้องน้ำทางเล็กลง และการสัญจร มีความไม่เพียงพอและไม่เอื้อต่อการใช้งานจริง เช่น การใช้ชั้นบันไดเป็นพื้นที่นั่งรอ การใช้ห้องน้ำในอาคารราชการเพราะขาดห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ และปัญหาการจอดซ้อนคันซึ่งเกิดจากจำนวนที่จอดรถไม่สอดคล้องกับความต้องการ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนความจำเป็นของการจัดวางพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการใช้งานของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ PPS (2000) ที่ระบุว่า “การเข้าถึง ความสบาย และการใช้งานจริง” เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพ รวมถึงสอดคล้องกับ Gehl (1987) ที่ชี้ว่าพื้นที่สาธารณะที่ดีต้องรองรับกิจกรรมจำเป็น กิจกรรมทางเล็กลง และกิจกรรมสังคมได้อย่างปลอดภัย

ด้านการบริหารจัดการ พบว่ามีความขัดแย้งเชิงระบบที่เกิดจากการไม่มีหน่วยงานกลางกำกับดูแลพื้นที่ศูนย์ราชการอย่างเป็นเอกภาพ หน่วยงานต่าง ๆ ดูแลเฉพาะพื้นที่ของตน ทำให้เกิดช่องว่างในการดูแลพื้นที่สาธารณะ เช่น การจัดกิจกรรมที่ทับซ้อนกับการใช้งานของเจ้าหน้าที่ การปิดล้อมเส้นทางหรือพื้นที่จอดรถในช่วงจัดงานเทศกาล และปัญหาความปลอดภัยจากการไม่มีระบบรักษาความปลอดภัยหลังเวลาราชการ ผลการศึกษานี้สนับสนุนข้อค้นพบของ Carmona และคณะ (2008) ที่เสนอว่าพื้นที่สาธารณะจำเป็นต้องมีระบบการจัดการแบบบูรณาการทั้งด้านกฎระเบียบ การลงทุน การซ่อมบำรุง และความร่วมมือของหลายภาคส่วน

เมื่อเปรียบเทียบกับงานศึกษาของ Cheng Haoyu (2020) ซึ่งมองความขัดแย้งของพื้นที่สาธารณะในมุมมองผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องในประเด็น “ความตึงเครียดระหว่างต้นทุน-ผลประโยชน์” เช่น การที่ประชาชนใช้ห้องน้ำหรือจอดรถในพื้นที่ราชการ เพราะเป็นทางเล็กลงที่มีต้นทุนต่ำและให้ผลตอบแทนสูง งานวิจัยนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะไม่เพียงพอ ผู้ใช้งานจะดึงพื้นที่ราชการเข้ามาใช้ทดแทน ทำให้เกิดความขัดแย้งเชิงพฤติกรรมแบบรายวัน ซึ่งเป็นประเด็นที่งานในต่างประเทศไม่ค่อยเน้น

ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานของ Awal (2020) ที่เสนอแนวคิดพื้นที่ “ระหว่างกลาง” หรือ in-between spaces ซึ่งไม่ใช่สาธารณะหรือส่วนตัวอย่างชัดเจน เช่น บริเวณหน้าบันได ลานทางเข้า หรือโถงอาคาร ซึ่งงานนี้พบว่าถูกประชาชนนำมาใช้เป็นพื้นที่สาธารณะโดยปริยาย เนื่องจากไม่มีพื้นที่รองรับที่เหมาะสม การทับซ้อนของพื้นที่ลักษณะนี้ชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของการออกแบบและจัดการพื้นที่ราชการที่ไม่ได้กำหนดพรมแดนการใช้งานอย่างเป็นระบบ

ขณะเดียวกัน ผลการศึกษานี้ยังพบประเด็นที่ “ต่างออกไป” จากงานวิจัยหลายชิ้น โดยเฉพาะงานของ Mela (2014) และ Sokolowski (2014) ซึ่งเน้นความขัดแย้งเชิงอำนาจและการเมืองในพื้นที่สาธารณะในกรณีของศูนย์ราชการสมุทรปราการ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ได้มีรากฐานจากการต่อสู้เชิงการเมืองหรืออุดมการณ์ แต่เกิดจากความไม่เพียงพอของบริการพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ บ้ายบอกทาง พื้นที่นั่งรอ และการจัดการสัญจร ซึ่งสะท้อนว่าความขัดแย้งในพื้นที่ราชการไทยมีลักษณะเฉพาะตัวและเน้น “การใช้งานจริง” มากกว่า “ความขัดแย้งเชิงอำนาจ”

โดยสรุป การอภิปรายผลชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศูนย์ราชการเป็นความขัดแย้งเชิงโครงสร้างที่ผสมกันระหว่าง “การออกแบบพื้นที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรม” และ “ระบบการจัดการที่ไม่เป็นเอกภาพ” จึงทำให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่เกิดการใช้พื้นที่ทับซ้อนกันอยู่เสมอ ผลการศึกษานี้จึงไม่

เพียงแต่สอดคล้องกับแนวคิดสากลเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ แต่ยังไม่ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับความขัดแย้งในพื้นที่ราชการไทยที่เกิดจากความขาดแคลนบริการพื้นฐาน และการบริหารจัดการที่ขาดผู้รับผิดชอบหลักอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ การศึกษาพื้นที่ราชการ ในงานวิจัยด้านผังเมืองและการออกแบบพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะในบริบทของเมืองที่มีการใช้งานพื้นที่ร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งในการใช้พื้นที่มักเกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างโครงสร้างทางกายภาพของพื้นที่ และระบบการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

Carmona et al. (2008) เสนอว่า พื้นที่สาธารณะในเมืองไม่ได้มีความสำคัญเพียงในเชิงกายภาพ แต่ต้องพิจารณาควบคู่กับ “มิติการจัดการ” (management dimension) ซึ่งรวมถึงผู้รับผิดชอบ กฎระเบียบ การควบคุมการเข้าถึง และรูปแบบการใช้งานจริง งานวิจัยของ Carmona et al. ชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ที่มีโครงสร้างกายภาพเหมาะสม แต่ขาดระบบการจัดการที่ชัดเจน มักเกิดปัญหาการใช้งานไม่เต็มประสิทธิภาพหรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการที่พบว่า ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไปรับรู้ปัญหาด้านการบริหารจัดการพื้นที่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นการไม่มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบพื้นที่โดยรวมอย่างชัดเจน

ในทำนองเดียวกัน งานของ Madanipour (2010) อธิบายว่า พื้นที่ราชการ มหาวิทยาลัย หรือ ศูนย์บริการของรัฐ มักเผชิญกับความคลุมเครือของสถานะพื้นที่ (ambiguous space) กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่เปิดให้สาธารณชนใช้ แต่ยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กรหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง ความคลุมเครือนี้ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดระหว่าง “ความเป็นพื้นที่ของรัฐ” และ “ความเป็นพื้นที่ของสาธารณะ” ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ที่พบว่าความขัดแย้งด้านการทับซ้อนของการใช้งานพื้นที่เกิดขึ้นชัดเจนในบางช่วงเวลา โดยเฉพาะหลังเวลาราชการ ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐมีความกังวลด้านความปลอดภัยมากกว่าประชาชนทั่วไป

งานวิจัยของ Gehl (2011) ให้ความสำคัญกับคุณภาพทางกายภาพของพื้นที่เมือง โดยระบุว่าความน่าใช้ของพื้นที่ (livability) ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการเข้าถึง ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และการรองรับกิจกรรมของผู้ใช้ที่หลากหลาย หากพื้นที่ขาดองค์ประกอบเหล่านี้ ผู้ใช้จะลดการใช้งานหรือใช้พื้นที่เพียงในเชิงผ่านทาง (necessary activities) มากกว่าการใช้งานเพื่อพักผ่อน (optional activities) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ที่พบว่า พื้นที่สวนหย่อมและพื้นที่สีเขียวภายในศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการถูกใช้งานค่อนข้างน้อยโดยกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ แม้จะอยู่ในพื้นที่ทุกวัน สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านคุณภาพพื้นที่และการออกแบบที่ยังไม่เอื้อต่อการใช้งานจริง

ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่าและพื้นที่ราชการพบแนวโน้มคล้ายคลึงกัน โดยงานศึกษาพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครศรีธรรมราช (2564) ระบุว่า ปัญหาหลักของพื้นที่สาธารณะคือ การขาดการจัดการแบบบูรณาการ และการไม่สอดคล้องกันระหว่างรูปแบบพื้นที่กับพฤติกรรมผู้ใช้ ส่งผลให้พื้นที่บางส่วนถูกใช้งานไม่เต็มศักยภาพ หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้ในช่วงเวลาต่าง ๆ ขณะที่งานวิจัยเรื่องการจัดการพื้นที่สาธารณะในสุสานแต่จิว (2560) ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ที่มีหลายบทบาท หากไม่มีการกำหนดขอบเขตและกติกาการใช้งานที่ชัดเจน จะก่อให้เกิดความสับสนและปัญหาในการใช้พื้นที่ร่วมกัน เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิจัยของศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการ จะเห็นได้ว่า ลักษณะปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยที่ผ่านมา กล่าวคือ ความขัดแย้งไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการทับซ้อนกันของ ลักษณะ

ทางกายภาพของพื้นที่ ระบบการบริหารจัดการ และ รูปแบบพฤติกรรมของผู้ใช้งานที่แตกต่างกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป ดังนั้น การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้สามารถยืนยันได้ว่า การพัฒนาพื้นที่ศูนย์ราชการให้ทำหน้าที่ได้ทั้งในฐานะพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดการจัดการพื้นที่แบบบูรณาการ (integrated management) และการวางผังพื้นที่ที่คำนึงถึงระดับการเข้าถึงและบทบาทของผู้ใช้แต่ละกลุ่ม ตามที่นักวิชาการด้านพื้นที่สาธารณะได้เสนอไว้ ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พื้นที่ในระยะยาว

สรุปผลการวิจัยโดยสังเขป

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ วิเคราะห์ความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่ และเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการสำรวจภาคสนาม การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 คน ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ศูนย์ราชการจังหวัดสมุทรปราการมีลักษณะเป็นพื้นที่ลูกผสมระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ ส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่ร่วมกันของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนอย่างต่อเนื่อง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความขัดแย้งด้านกายภาพและความขัดแย้งด้านการบริหารจัดการ ในด้านกายภาพ พบว่าพื้นที่จอดรถมีจำนวนไม่เพียงพอ ขอบเขตการใช้งานไม่ชัดเจน การสัญจรภายในพื้นที่ขาดการจัดระเบียบ ส่งผลให้เกิดการจอดซ้อนคันและความเสี่ยงด้านความปลอดภัย นอกจากนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น หอพักสาธารณะ ที่นั่งพักผ่อน ป้ายบอกทาง และระบบรักษาความปลอดภัย ยังไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานจริง ทำให้ประชาชนต้องบุกรุกพื้นที่ราชการและใช้พื้นที่ผิดประเภท ในด้านการบริหารจัดการ พบว่าการจัดกิจกรรมและการกำหนดช่วงเวลาใช้งานพื้นที่ขาดความชัดเจน พื้นที่สาธารณะบางส่วนถูกใช้สำหรับกิจกรรมราชการหรือกิจกรรมประเพณี ส่งผลให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถใช้พื้นที่ได้ตามปกติ ขณะเดียวกัน ยังพบปัญหาด้านความปลอดภัยในช่วงนอกราชการ และการขาดหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่โดยรวม ทำให้การจัดการพื้นที่ขาดความต่อเนื่องและเกิดช่องว่างในการดูแลรักษา

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนมีการรับรู้ต่อปัญหาและความไม่สอดคล้องในการใช้พื้นที่ในทิศทางเดียวกัน โดยให้ความสำคัญสูงกับประเด็นด้านความปลอดภัยและความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งสองกลุ่มยังมีความเห็นสอดคล้องกันในข้อเสนอแนะเชิงบวกต่อแนวทางการจัดการพื้นที่ เช่น การจัดโซนการใช้งานให้ชัดเจน การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การปรับปรุงระบบการสัญจร และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลพื้นที่

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงมิติทางกายภาพ การบริหารจัดการ และพฤติกรรมผู้ใช้พื้นที่ เพื่ออธิบายความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ระหว่างพื้นที่ราชการและพื้นที่สาธารณะ โดยผลลัพธ์นำไปสู่การพัฒนาโมเดลการจัดการพื้นที่ที่สามารถประยุกต์ใช้กับศูนย์ราชการในบริบทอื่นได้ ดังนี้

ขั้นตอนโมเดล (5 ขั้น)

Spatial Identification จำแนกประเภทพื้นที่ตามระดับการเข้าถึงและการควบคุม

User Behavior Analysis วิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้หลายกลุ่ม

Conflict Diagnosis วิเคราะห์ความขัดแย้งด้านกายภาพและการจัดการ

Zoning & Time-based Management แยกโซน + กำหนดช่วงเวลาดำเนินงาน
Participatory Management เปิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานรัฐ

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งถัดไป

ข้อเสนอแนะเชิงชุมชน (Community-based Recommendations) ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ใช้งานพื้นที่อย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น โดยอาจขยายรูปแบบการเก็บข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็น ไปสู่การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น (public hearing) หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ (participatory workshop) เพื่อให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐได้ร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการใช้พื้นที่ร่วมกัน นอกจากนี้ ควรศึกษาบทบาทของชุมชนโดยรอบศูนย์ราชการในฐานะ “ผู้ใช้พื้นที่ประจำ” มากขึ้น เช่น พ่อค้าแม่ค้า ผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง หรือผู้ใช้พื้นที่ในช่วงนอกเวลาราชการ เพื่อสะท้อนรูปแบบการใช้พื้นที่ที่แตกต่างจากผู้มาติดต่อราชการทั่วไป ซึ่งจะช่วยให้แนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของชุมชน และลดความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy-based Recommendations) ควรเชื่อมโยงผลการวิจัยเข้ากับนโยบายการพัฒนาเมือง นโยบายพื้นที่สาธารณะ หรือแนวคิดเมืองน่าอยู่ (livable city) เพื่อให้ข้อเสนอเชิงพื้นที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับเวลาเปิด-ปิด การใช้พื้นที่หลังเวลาราชการ และมาตรการด้านความปลอดภัยในพื้นที่ราชการที่เปิดให้ประชาชนใช้งานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ (Academic-based Recommendations) ควรขยายการศึกษาไปยังศูนย์ราชการในบริบทเมืองอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบความขัดแย้งและแนวทางการจัดการพื้นที่ในเชิงพื้นที่ (spatial comparison) รวมถึงการใช้เครื่องมือวิเคราะห์เชิงพื้นที่ เช่น แผนผังการใช้พื้นที่ (spatial typology), GIS หรือการจำลองสถานการณ์การใช้พื้นที่ในช่วงเวลาต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความเข้มข้นทางวิชาการและการอธิบายเชิงพื้นที่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2540). *แนวทางการจัดตั้งศูนย์ราชการจังหวัด*. กระทรวงมหาดไทย.
กนกวรรณ จันทรพิพัฒน์. (2560). *การจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตเมือง: กรณีศึกษาสุสานแต่จิว กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์การผังเมืองมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
จุลศักดิ์ โสมจิตพิพัฒน์. (2561). *พื้นที่สาธารณะกับสังคมเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ธีรวิมล เอกะกุล. (2543). *สถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
นิธิ ลิศนันท์. (2559). *แนวทางที่ส่งเสริมศักยภาพของพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครราชสีมา*. *วารสารสถาปัตยกรรมศาสตร์*, 15(2), 45–62.
นิวัติ ทองป่อง. (2565). *วิธีการศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้สวนสาธารณะเพื่อการพัฒนา*. *วารสารศิลปกรรมสาร*, 28(1), 67–81.
บทความวิจัย: *กิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช*. (2021). *วารสารสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม*, 16(1), 79–98.

- ปรีดา หุตะจู่ทะ. (2546). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภชัย ชัยจันทร์, & ณรงพน ไต้ประกอบทรัพย์. (2016). Public concepts of urban public space: แนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง. *วารสารผังเมือง*, 11(2), 15–34.
- อดิศักดิ์ กันทะเมืองลี. (2562). การวิเคราะห์พื้นที่สาธารณะและรูปแบบความขัดแย้งในเมือง. (ม.ป.ท.)
- Abdulla, K. M. A., & Abdelmonem, M. G. (2023). Mapping safety, security and walkability of historical public open spaces in post-conflict Libya: Tripoli as a North African case study. *Frontiers in Sustainable Cities*, 5, 1–16.
- Alvarado Vazquez, S., Madureira, A. M., Ostermann, F. O., et al. (2024). *Challenges and opportunities of public space management in Mexico*.
- Awal, S. I. (2020). *Definitions for public, private, and in-between spaces in student housing*.
- Cheng, H. (2020). "Conflict" or "cooperation": A study on the spontaneous order of urban public space development from the perspective of stakeholders.
- Carmona, M., De Magalhães, C., & Hammond, L. (2008). *Public space: The management dimensions*. Taylor & Francis e-Library.
- de Magalhães, C., & Carmona, M. (2006). Innovations in the management of public space: Reshaping and refocusing. *Planning Theory & Practice*, 7(3), 289–303.
- Gehl, J. (1987). *Life between buildings: Using public space*. Island Press.
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. Random House.
- Lang, J. (1994). *Urban design: The American experience*. Van Nostrand Reinhold.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Blackwell.
- Mela, A. (2014). Urban public space between fragmentation, control, and conflict. *City, Culture and Society*, 5(1), 29–35.
- Project for Public Spaces. (2000). *How to turn a place around: A handbook for creating successful public spaces*. PPS.
- Public Concepts of Urban Public Space. (2016). *Public space and urban life: Conceptual approaches*.
- Sokolowski, M. (2014). Public space, urban identity and conflict in Medieval Flanders. *Journal of Medieval History*, 40(3), 300–316.